

Täysistunto

Tiistai 3.12.2024 klo 14.03—23.57

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansaneläkelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 128/2024 vp
Valiokunnan mietintö StVM 24/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 24/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.58 **Krista Kiuru sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä on valiokunnan käsittelemä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansaneläkelain muuttamisesta. Taustalla on se, että hallitus on ehdottamassa, että kansaneläkelain mukaiseen vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeeseen olisi oikeus vain Suomessa asuvalla henkilöllä. Tätä kansaneläkelakia ehdotettaisiin muutettavaksi niin, että Suomessa asuvien kansaneläkkeisiin ei enää sovellettaisi Euroopan parlamentin ja neuvoston sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun asetuksen 52 artiklan mukaista pro rata -eläkkeen laskentaa koskevia säännöksiä. Eli eläkettä ei enää suhteuteta Suomessa täyttyneisiin vakuutuskausiin.

Arvoisa puhemies! Tämä siis tarkoittaisi suomeksi sitä, että ulkomailla asuva kansaneläkkeen saaja, joka saa tätä eläkettä maksuun EU:ssa asuessaan, ei enää tätä eläkettä saisi. Tämä ehdotus perustuu julkisen talouden vakautussuunnitelmaan, joka hallituksella on, ja sillä tavoitellaan 38 miljoonan euron säästöä. Näin lähtökohtana olisi se, että sosiaaliturva-asetuksen mukaista vähimmäisetuutta koskeva viimeaikainen oikeuskäytäntö ja kansaneläkejärjestelmään Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen, Eta-sopimuksen, voimaan saattamisen jälkeen tehdyt muutokset olisivat perusteina, ja näitä perusteita käytettäisiin tässä, kun uudelleen arvioidaan kansaneläkkeiden luokittelua suhteessa sosiaaliturva-asetukseen.

No, tämä tarkoittaa siis sitä, että Suomessa on aikaisemmin katsottu, että kansaneläke on sosiaaliturva-asetuksen mukainen eläke-etuus, jonka laskemiseen sovelletaan asetuksen 52 artiklan määräyksiä eläkkeiden laskennasta ja joka asetuksen perusteella pitää voida viedä maasta toiseen. Siis meillä on katsottu, että se, mitä hallitus nyt esittää, ei olisi mahdollista. Siitä on pitkä perinne.

Tämän jälkeen valiokunta on saanut käsiteltäväksi tämän hallituksen esityksen, jossa nimenomaan nyt ehdotetaan, että sosiaaliturva-asetuksen 52 artiklan sijasta 58 artiklan mukaisesti voitaisiin tulkita, että kansaneläke olisikin tässä ajassa vähimmäisetuus, jota voisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

jättää maksamatta maasta toiseen. Ja näin ollen tämä vakiintunut tulkinta olisi siis jatkossa se, että kansaneläkettä ei maksettaisi.

Toinen vakiintunut tulkinta tähän liittyen on se, että sosiaaliturva-asetus ei edellytä tänä päivänä sitä, että vähimmäisetuudet maksettaisiin ulkomaille, kuten tämä hallituksen esitys siis ehdottaa. Mutta se ei myöskään edellytä sitä, että sosiaaliturva-asetus tai EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö estäisi sen maksun. Tässä yhteydessä hallitus on päättänyt, että sitä nimenomaan ei maksettaisi.

Arvoisa puhemies! Sitten lähdetään käsittelemään sitä, mihin tämä perustuu. EU-lainsäädännön tulkinta on tässä taustalla siten, että hallitus arvioi, että sosiaaliturva-asetuksessa ei ole tarkkaa määritelmää sen 58 artiklan mukaisesta vähimmäisetuudesta, vaan se määritelmä on tarkentunut ja muodostunut EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä, jota sitten laajasti myöskin hallituksen esityksessä siteerataan. Taustalla siis on keskeisenä perusteluna se, että EU-tuomioistuimessa tehtiin aikanaan ratkaisu C-189/16 Zaniewicz-Dybeck, jossa tuomioistuin katsoi, että Ruotsin sosiaalivakuutuskaaren mukainen takuueläke on sosiaaliturva-asetuksen 58 artiklan mukainen vähimmäisetuus. EU-tuomioistuimen mukaan kyseinen takuueläke on tarkoituksensa perusteella sosiaaliturva-asetuksen mukainen vähimmäisetuus. Tämä tieto oli tärkeä, koska ennen Ruotsin takuueläkettä koskevaa tuomiota Ruotsin eläkeviranomaisen tulkinta oli, että Ruotsin takuueläke ei ole asetuksen mukainen vähimmäisetuus, ja takuueläkettä maksettiin muissa EU-maissa asuville eläkkeensaajille. Vuoden 23 alusta Ruotsi lakkautti siis tämän äsken kuullun perustelun, tuomioistuinpäätöksen, jälkeen tämän oman tukensa maksun ulkomaille nimenomaan sosiaaliturva-asetusta mukaillen. Ja näin myöskin takuueläkkeen saaminen lakkasi noin 17 000:lta Suomessa asuvalta henkilöltä, jotka olivat siis tämän Ruotsin takuueläkkeen piirissä.

No, tässä hallituksen esityksessä nyt lähdetään siitä, että kansaneläke olisi nykyisin luonteeltaan samanlainen kuin Ruotsin lainsäädännön mukainen takuueläke. Valiokunta siis toteaa selkeyden vuoksi, että takuueläkkeestä annetun lain mukainen takuueläke on jo — siis Suomessa jo takuueläke on — tällainen EU:n sosiaaliturva-asetuksen 58 artiklassa tarkoitettu vähimmäisetuus. Ja tätä kautta Suomi on ilmoittanut jo aikoinaan Euroopan komissiolle, että takuueläke on sosiaaliturva-asetuksen 58 artiklan mukainen vähimmäisetuus.

Perustuslakivaliokunta sitten omassa lausunnossaan totesi, että ei näe säätämisyjärjestysongelmaa, mutta he kiinnittävät huomiota siihen, että käsityksensä mukaan ei kuitenkaan ole täysin selvää, salliiko tämä äsken siteeraamani tuomio, C-189/16, kansaneläkelain muuttamista hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla. Selvää ei lausunnon mukaan ole myöskään se, onko ehdotettu sääntely sopuosinnassa EU-oikeuden kanssa. Perustuslakivaliokunta toteaa omassa lausunnossaan, että sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan on syytä varmistua huolellisesti hallituksen esityksessä EU-oikeudesta esitetyn tulkinnan oikeellisuudesta. Ja näin ollen ollaan tilanteessa, että myös valiokunnassa on jouduttu käymään tätä keskustelua siitä, onko tämä mahdollista vai ei.

Arvoisa puhemies! Tämän vaikutuksista totean sen verran, että tämä koskee siis arviolta noin 24 000:ta ulkomailta asuvaa kansaneläkkeen saajaa, joiden etuuden suuruus olisi noin 130 euroa kuukaudessa keskimäärin. Näistä kansaneläkkeen saajista 74 prosenttia eli käytännössä 18 000 ihmistä asui Ruotsissa, ja heidän kansaneläkkeensä jäisi nyt sitten maksamatta 1.2. alkaen. Valtaosa eli 70 prosenttia näistä on naisia. Se kertoo siitä, että kysymys on erittäin pienituloisista eläkeläisistä. Käytännössä tämä muutos tarkoittaisi sitä, että 81

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

prosentilla eli vajaalla 20 000 henkilöllä se vaikutus olisi alle 200 euroa kuukaudessa ja noin 4 500:lla se vaikutus olisi yli 200 euroa kuukaudessa.

Valiokunta korostaa nyt, että toisessa EU-maassa asuvalla eläkkeensaajalla voi olla myöskin kansaneläkkeen menettämisen jälkeen oikeus asuinmaansa vähimmäisturvaan. Tätä olemme myös selvittäneet — siitä tarkemmin mietinnössämme.

Siirtymäajasta: Tässä on tarkoituksena, että tämä muutos tulisi voimaan 1.1.25 alkaen, joten kansaneläkkeen maksaminen ulkomaille keskeytettäisiin 1.2.25 alkaen. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että valiokunta on siitä huolissaan asiantuntijakuulemisen perusteella: tarvitaan riittävä muutoksiin varautuminen ja myöskin tiedotus, joka antaa sitten mahdollisuuden varautua tähän muutokseen. Tästä tarkemmin valiokunnan mietinnön vii-meisessä osassa.

Arvoisa puhemies! Totean, että tämä päätös ei ole yksimielinen ja tähän sisältyy myös-kin vastalause SDP:ltä, vihreiltä ja vasemmistoliitolta.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen.

20.08 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys kohdistuu kansaneläkettä saaviin henkilöihin eli kaikkein pienituloisimpiin eläkeläisiin. Muutos pienentäisi noin 4 500:n kansaneläkkeen saajan eläketuloja yli 200 eurolla kuukaudessa. Tämä esitys on kohtuuton monessa yksittäisessä tilanteessa, mutta näistä ei ole saatu tarkempaa selvitystä. Tämä esitys vaikeuttaa tuhansien suomalaisten pienituloisten eläkeläisten tilannetta ja on joissakin tilanteissa jopa todellakin täysin kohtuuton. Esimerkiksi vanhusasiainvaltuutettu toteaa valiokunnalle antamassaan lausunnossa, että erityisen vaikea tai jopa mahdoton tilanne voisi olla edessä esimerkiksi vähintään 600 euroa kansaneläkettä saavalle yli 80-vuotiaalle, joka olisi pakotettu muuttamaan Suomeen kuukauden kuluessa, löytämään kodin ja hoitamaan muuttoon liittyvät asiat ja myös mahdollisen asumis-perusteisen sosiaaliturvan, kuten asumistuen, hakemisen.

Tässä hallituksen esityksessä nämä säästövaikutukset on arvioitu puutteellisesti. On jätetty esimerkiksi huomioimatta lisääntyviä kuluja etuuksissa ja palveluissa, mikäli henkilöt muuttavat takaisin Suomeen. Siirtymäaika etenkin henkilöillä, jotka ovat pakotettuja muuttamaan Suomeen, on aivan kohtuuttoman lyhyt. Esitys on herättänyt ulkomailla asuvien eläkkeensaajien keskuudessa epä tietoisuutta ja pelkoa omasta toimeentulosta ja myöskin tulevaisuudesta. Monet kansaneläkettä saavat eläkeläiset ovat hyvin riippuvaisia kansaneläkkeestä, ja sen leikkaaminen voisi johtaa esimerkiksi asumisvaikeuksiin, terveydenhuollon palvelujen romuttamiseen ja elintason merkittävään alenemiseen.

Myös eläkeläisten mahdollisuudet korvaavaan sosiaaliturvaan nykyisessä asuinmaassaan ovat jääneet esityksessä tarkemmin selvittämättä. Ainakin Ruotsin ja Espanjan osalta, joissa valtaosa ulkomailla asuvista kansaneläkkeen saajista asuu, nämä vaikutukset olisi mielestäni pitänyt arvioida tässä esityksessä. Hallituksen esityksen mukaan henkilöillä, joille ei enää maksettaisi kansaneläkettä, ”voi olla asuinmaassaan oikeus saada jotain etuutta lakkaavan eläkkeen tilalle”. Onhan tämä nyt aika epämääräistä.

Tämä hallituksen esitys myös kohtelee eriarvoisesti sosiaaliturvasopimusmaissa asuvia eläkeläisiä verrattuna EU:ssa asuviin. Esityksen mukaan kansaneläkkeen maksu voi jatkua esimerkiksi Chileen ja Israeliin muttei kuitenkaan Ruotsiin tai Viroon. Hallituksen esitystä on perusteltu EU-tuomioistuimen päätöksellä, vaikka perusteluna esitetty tapaus ei velvoita Suomea muuttamaan lainsäädäntöä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

Arvoisa puhemies! Valiokunnassa opposition edustajista lisäksi SDP:n ja vihreiden edustajat olisivat pitäneet tärkeänä, että asian EU-oikeudellinen arviointi olisi tehty huolellisemmin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Nurminen.

20.12 **Ilmari Nurminen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Käsitlemme tänään hallituksen esitystä, jolla hallitus lopettaa ulkomailla asuvien, eläkkeellä olevien kansaneläkkeen maksun — 1.2. loppuu 24 000:lla kansaneläkettä saavalla kansaneläkkeen maksu. Onhan tämä erittäin iso ja merkittävä päätös, ja tähän kytkeytyy monia niin perustuslaillisia kuin sitten EU-oikeudellisia kysymyksiä. Perustuslakivaliokunta sinällään ei asettanut estettä, etteikö hallitus voisi lopettaa kansaneläkkeen maksua ulkomaille, mutta perustuslakivaliokunta kehotti sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaa varmistamaan, että tässä toimitaan EU-oikeuden mukaisesti. Palaan tähän myöhemmin.

No, 1.2. loppuu tosiaan 24 000:n kansaneläkettä saavan eläkkeen maksaminen, ja oikeastaan huomionarvoista tässä on se, että kansaneläkkeen maksu jatkuu muun muassa Chileen ja Israeliin hallituksen linjausten mukaisesti, mutta niin Ruotsiin kuin vaikka Aurinkorannikolle kansaneläkkeen maksu loppuu. Ja tämä on yksi kysymys, joka asettaa ehkä vähän eriarvoiseen asemaan ulkomailla asuvat eläkkeensaajat, niin että osalla kansaneläke jatkuu ja osalla ei. Tämä perustuu myös siihen ajatukseen, että kun tässä puhutaan tästä sosiaaliturva-asetuksesta ja vähimmäisasetuksesta, niin on katsottu kiistattomasti, että takuueläke on tämmöinen vähimmäis-, minimietuus, jota ei makseta ulkomaille. No, nyt hallitus niputti takuueläkkeen ja kansaneläkkeen yhdeksi, tai he tulkitsevat tätä yhdenmukaisena, ja he arvioivat, että näitä tulkitaan tämän sosiaaliturva-asetuksen mukaan vähimmäiseläkkeenä, jonka maksaminen voidaan lopettaa ulkomaille, ja tähän on kiistanalainen kysymys.

Kysynkin nyt hallituspuolueitten edustajilta: miten te perustelette näitten eläkkeiden niputtamista? Esimerkiksi monet kansaneläkettä saavat ovat tehneet myös pitkän työuran. Tunnen monia pienituloisia, vaikka naishenkilöitä, vanhempia ihmisiä, jotka ovat tehneet elämänsä työtä pienellä palkalla joka päivä, ja he saavat kansaneläkettä oman pienen työeläkkeensä lisäksi. Se kuuluu merkittävästi osana siihen heidän eläkkeeseensä. Tässä te rajaatte näitten pientä työeläkettä saavien mahdollisuuden muuttaa ulkomaille. Isolla eläkkeellä, kun ei saa kansaneläkettä, voidaan kyllä muuttaa, mutta pienituloisilla ei ole mitään asiaa. Haluan myös, että kuvaisitte, että kansaneläke on hyvin erityyppinen eläke kuin takuueläke, ja riidaton on näitten asetusten ja EU-oikeuden mukaan, että se takuueläke on minimietuus, ja sen maksaminen ulkomaille on tämän mukaan ok, mutta kansaneläkkeen niputtaminen tähän samaan kategoriaan ei ole riidaton asia, ja tähän toivoisimme saavamme perusteita — etenkin, kun Suomen järjestelmässä monet pientä työeläkettä saavat joutuvat turvautumaan myös kansaneläkkeeseen. Silloin mielestäni ei täysin riidattomasti voi olla kyse siitä, että tämä on minimietuus.

Sitten kerroinkin jo, että ei suinkaan kaikkiin maihin tätä lopeteta 1.2., mutta merkittävään osaan. Ja sitten mennään tähän EU-oikeudelliseen näkökulmaan. Eli perustuslakivaliokunta antoi sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle tehtäväksi, että ei ole perustuslaillista estettä lopettaa kansaneläkkeen maksamista, mutta valiokunnan tulee varmistua siitä, että tämä on EU-oikeuden mukainen, eli että voimme lopettaa tämän EU-oikeuden näkökulmasta. Pyysimme lausunnot apulaisoikeusasiamies Sakslinilta ja sitten professori Tuomas Ojasel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

ta, ja siteeraan nyt tätä Tuomas Ojasen valiokunnalle antamaa lausuntoa. Täällä todetaan esimerkiksi kappaleessa 13: ”Selvyyden vuoksi todettakoon, ettei kyseenalaista siis ole ’vain’ se, edellyttääkö EU:n sosiaaliturva-asetus, sellaisena kuin sen sisältö täsmentyy EU-tuomioistuimen oikeuskäytännössä, nyt ehdotettavaa sääntelyä. Kyseenalaista myös on, ovatko ehdotetut muutokset kansaneläkelakiin ylipäätään sopusoinnussa EU:n sosiaaliturva-asetuksen kanssa.” Toisaalta Kelan lausunto, kappale 16: ”Esitysluonnoksesta antamassaan lausunnossa Kansaneläkelaitos piti tulkinnanvaraisena, onko kansaneläkelakiin ehdotettu muutos riittävä kansaneläkkeen EU:n sosiaaliturva-asetuksen mukaisen luokittelun muuttamiseksi, koska etuuden luonnetta ei olla muuttumassa. Kansaneläkelaitoksen mukaan esitysluonnoksessa tätä tulkinnanvaraisuutta ei ollut tuotu riittävästi esiin.” Sitten kappale 17: ”Selvyyden vuoksi totean lopuksi, ettei voida myöskään oikeudellisesti riidattomasti ja varmasti sanoa, että lakiehdotus on EU-oikeuden vastainen. Sitä vastoin voidaan ’vain’ sanoa, että ehdotetun sääntelyn EU-oikeuden mukaisuus on oikeudellisesti epäselvä ja riidanalainen asia, koska EU-oikeus, sellaisena kuin se ilmenee EU-tuomioistuimen tähänastisen oikeuskäytännön valossa, ei anna yksiselitteistä ja riidatonta vastausta esillä olevaan asiaan.”

Eli tämä on riidanalainen asia, ja mielestämme oli huonoa, että kun me sosiaalidemokraatit esitimme, että olisimme valiokunnassa kuulleet vielä asiantuntijoita varmistaaksemme tämän EU-oikeuden mukaisuuden, niin tähän hallituspuolue ei suostunut. Ja mielestämme tässä ei ole varmistettu nyt siitä perustuslakivaliokunnan meille antamasta huomiosta, että kansaneläke voidaan näin vain lopettaa näin monilta tuhansilta ihmisiltä ilman, että meillä on täysi selkeys siitä, mitä EU-lainsäädäntö tästä on mieltä. — Kiitos, arvoisa rouva puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hamari.

20.19 Lotta Hamari sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys kansaneläkkeen maksamisen lakkauttamisesta ulkomaille herättää suurta huolta, kuten edellisessäkin puheenvuorossa kuulumme. Sen vaikutukset koskettavat erityisesti kaikkein pienituloisimpia eläkeläisiä. Sen seurauksena 24 000 henkilön eläkkeen maksaminen EU- ja Eta-maihin ja Sveitsiin loppuisi ensi vuonna. Tämä muutos tuo monelle epäreilun tilanteen, ja on suorastaan kohtuutonta ajatella, että pienituloisen eläkeläisen voisi niin nopealla aikataululla muuttaa Suomeen. On myös tärkeää muistaa, että monet näistä eläkeläisistä ovat tehneet koko työuransa Suomessa ja maksaneet veronsa rakentaessaan tätä yhteiskuntaa. He ovat osallistuneet yhteisön rakentamiseen ja elättäneet itsensä usein pienillä tuloilla, ja monille kansaneläke onkin ollut se viimeinen turvaverkko vanhuuden koittaessa. Heidän ei pitäisi joutua maksamaan hintaa siitä, että ovat tehneet työnsä Suomessa ja haluavat viettää eläkepäiviä jossain muualla. Kansainvälisyys on hyvästä. Meidän tehtävämme olisi varmistaa, että heidän toimeentulonsa on turvattu riippumatta siitä, missä he asuvat. Esityksen mukaan muutoksesta kärsisi ainakin 4 500 kansaneläkkeen saajaa, joiden eläkkeet pienenisivät yli 200 eurolla kuukaudessa. Eikä tämä ole siis vain taloudellinen taakka vaan voi vaikuttaa myös eläkeläisten mahdollisuuksiin saada tarvitsemaansa hoitoa ja tukea.

Hallitus on myös mitä ilmeisimmin arvioinut esityksen säästövaikutuksia puutteellisesti. Huomiotta ovat jääneet muun muassa ne lisäkustannukset, joita syntyisi, jos eläkeläiset muuttavat takaisin Suomeen. Myös siirtymäaika on liian lyhyt, ja esitys on jättänyt huo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

miotta myös sen, miten ulkomailla asuvat eläkeläiset voisivat saada tarvitsemansa korvauksen nykyisessä asuinmaassaan.

Lisäksi on huomattava, että esitys kohtelee eriarvoisesti eläkeläisiä eri maissa. Kuten tässä on jo tullut ilmi, eläkemaksu voisi jatkua Israelin tai Chilen kaltaisiin maihin mutta ei esimerkiksi Ruotsiin tai Viroon, mikä on epätasa-arvoista.

Esitystä on myös perusteltu EU-tuomioistuimen päätöksellä, mutta perustuslakivaliokunta on todennut, ettei ole selvää, onko hallituksen esitys lainkaan EU-oikeuden mukainen. Myös Kela on tuonut esiin huolensa esityksen toimeenpanosta.

Me sosiaalidemokraatit emme voi hyväksyä esitystä, joka heikentää tuhansien pienituloisten eläkeläisten elämää ja toimeentuloa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Berg.

20.22 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys kansaneläkkeen maksamisen lakkauttamisesta ulkomaille on vakava isku pienituloisimmille eläkeläisille. Leikkaus kohdistuu noin 24 000 eläkkeensaajaan, joista monet ovat täysin riippuvaisia kansaneläkkeestä toimeentulonsa ja terveydenhuoltonsa turvaamiseksi. Erityisesti iäkkäille, esimerkiksi yli 80-vuotiaille, esitys aiheuttaa kohtuuttomia tilanteita, joissa heiltä leikataan satoja euroja kuukaudessa tai heidät pakotetaan muuttamaan Suomeen lyhyellä varoitusajalla ilman realistista mahdollisuutta järjestää asumista ja palveluja.

Arvoisa puhemies! Tämänkin hallituksen esityksen vaikutuksia on arvioitu puutteellisesti. Säästöjen rinnalla on unohdettu laskelmat kustannuksista, joita syntyy, jos ihmiset muuttavat Suomeen ja tarvitsevat täällä asumisperusteista sosiaaliturvaa. Perustuslakivaliokunta on myös todennut, että esitys voi olla ristiriidassa EU-oikeuden kanssa, eikä hallitus ole kyennyt esittämään riittäviä oikeudellisia perusteluja muutokselle, mikä on huolestuttavaa ja mihin eduskunnan tulisi vielä kiinnittää huomiota. Myös Kela on ilmaissut huolensa esityksen toimeenpanon laillisuudesta ja käytännön ongelmista.

Arvoisa puhemies! Esitys myös kohtelee eläkeläisiä eriarvoisesti. Kansaneläkkeen maksu jatkuu sosiaaliturvasopimusmaihin, mutta ei EU- ja Eta-maihin, kuten esimerkiksi Ruotsiin ja Viroon. Eli esimerkiksi Floridassa asuvalle eläkeläiselle maksetaan myös jatkossa kansaneläkettä, mutta muihin Pohjoismaihin kansaneläkettä ei enää makseta. Tämäkö edistää Pohjoismaiden tavoitetta tulla maailman integroituneimmaksi alueeksi? Suunta on lähinnä toiseen suuntaan.

Esitys on herättänyt ulkomailla asuvien eläkkeensaajien keskuudessa epätietoisuutta ja pelkoa omasta toimeentulosta ja tulevaisuudesta. Monet ovat hyvin riippuvaisia kansaneläkkeestä, ja sen leikkaaminen voisi johtaa esimerkiksi asumisvaikeuksiin, terveydenhuollon palvelujen rajoittamiseen ja elintason merkittävään alenemiseen.

Myös eläkeläisten mahdollisuus korvaavaan sosiaaliturvaan nykyisessä asuinmaassaan on jäänyt esityksessä tarkemmin selvittämättä. Ainakin Ruotsin ja Espanjan — joissa valtaosa ulkomailla asuvista kansaneläkkeen saajista asuu — osalta vaikutukset olisi pitänyt arvioida esityksessä. Hallituksen esityksen mukaan henkilöillä, joille ei enää maksettaisi kansaneläkettä ”voi olla asuinmaassaan oikeus saada jotain etuutta lakkaavan eläkkeen tilalle”. Esimerkiksi Norjassa ei ole olemassa vastaavaa takuueläkettä, joka korvaisi menetetyn kansaneläkkeen.

Arvoisa puhemies! Tämä esitys on valitettavasti huonosti valmisteltu ja epäinhimillinen. Se aiheuttaa turhaa pelkoa ja epävarmuutta tuhansille eläkeläisille. SDP ei hyväksy

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

pienituloisten eläkeläisten toimeentulon heikentämistä ja vetoaa hallitukseen, että esitys peruttaisiin. Suomi on maa, jossa pidetään huolta kaikista, myös ulkomailla asuvista pienituloisista eläkeläisistä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Valtola.

20.26 **Oskari Valtola kok:** Arvoisa rouva puhemies! Lakiesityksen tarkoitus on vahvistaa Suomen julkista taloutta, mutta toisaalta ehdotettu muutos yhtenäistää myös käytäntöjä Suomen EU-naapurivaltioiden kanssa, koska myös Ruotsissa ja Virossa kansaneläkkeeseen rinnastettavat eläkkeet katsotaan asetuksen mukaisiksi vähimmäiseläkkeiksi, jotka lasketaan kansallisen lainsäädännön perusteella ja joita ei ulkomaille makseta. Esityksen mukaan ehdotettujen muutosten taustalla on sosiaaliturva-asetuksen mukaista vähimmäisetuutta koskeva viimeaikainen oikeuskäytäntö ja kansaneläkejärjestelmään Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen voimaan astumisen jälkeen tehdyt muutokset, joiden perusteella voidaan tarkastella uudelleen kansaneläkkeiden luokittelua suhteessa sosiaaliturva-asetukseen. Australiaan, Chileen, Israeliin, Kanadaan ja Yhdysvaltoihin kansaneläkettä maksetaan sosiaaliturvasopimuksen perusteella.

Valiokunnassa kävimme kyllä EU-lainsäädäntöä läpi niin perusteellisesti kuin sen nyt pystyy tällä hetkellä käymään. Valiokunnan asiantuntijaselvitysten mukaan Ruotsin takuueläkettä koskevan, EU-tuomioistuimen asiassa antaman tuomion jälkeen on Suomessa seurattu tiiviisti Ruotsin kansallisen lainsäädännön kehitystä EU-tuomioistuimen tuomion jälkeen ja Euroopan komission mahdollisia reaktioita Ruotsissa tehtyyn ratkaisuun. EU-komissio ei ainakaan toistaiseksi ole puuttunut siihen, että Ruotsi maksaa takuueläkkeen vain Ruotsissa asuville henkilöille. Tämänkin perusteella voidaan tulkita, että komissio ei ole pitänyt Ruotsin ratkaisua sosiaaliturva-asetuksen vastaisena.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén.

20.29 **Aki Lindén sd:** Arvoisa rouva puhemies! Yleensä omissa puheenvuoroissani käytän numeroita ja pykäliä ja pyrin hyvin asiapohjaisesti näitä käymään läpi. Tällä kertaa kuitenkin lähestyn tätä asiaa yksilön kautta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan vakinaiset jäsenet ovat olleet tämän käsittelyn kaikissa vaiheissa mukana, ja täällä on kuultu perusteellisia näkemyksiä siitä, miten tätä EU-oikeusasiaa ja muita on pohdittu. Mutta minä kerron tapauksesta, joka kuuluu lähipiiriini, nyt jo edesmenneestä henkilöstä eli itse asiassa kummitädistäni: Hän aikanaan Suomessa avioitui nuorena, jäi perheenäidiksi saatuaan lapsia. Sitten tuli avioero, ja sen jälkeen hän hakeutui työelämään, mutta työt olivat matalapalkkaisia ja aika lyhytjaksoisia, ja lasten aikuistuttua hän sitten suomenruotsalaisena meni Ruotsiin ja siellä sitten löysi uuden aviopuolison ja oli pitkälti noin 50:stä 65 ikävuoteen siellä kotona. Kun kävin hänen luonaan aikanaan automatkalla, niin muistan, kuinka onnellinen hän oli, kun hän kertoi saavansa Suomesta kansaneläkettä.

Nyt olen konkreettisesti ymmärtänyt, että tällaisten henkilöiden, pienituloisten, kansaneläke Ruotsissa, Espanjassa ja eräissä muissa maissa loppuu, ja pidän tätä henkilökohtaisesti suurena väärytenä. Kun tämä asia tuli ensimmäisen kerran julkisuuteen, niin tästä hän annettiin kuva, että tämä on jollakin lailla eliitin etuus siellä Aurinkorannikolla. Mutta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

selvästi suurempi osahan on tässä ihan meidän lähinaapurissamme, juuri tällä tavalla elämänvaiheiden muuttamina ja sinne... [Puhuja yskii] — flunssa vaivaa tässä — siirtyneinä.

Eli ihan tällä tavalla [Puhuja yskii] — anteeksi — lähestyn tätä asiaa ja halusin valottaa yksilön elämänkaaren kautta tätä asiaa. Minusta tämä esitys ei ole hyväksyttävä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Forsgrén.

20.31 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus tosiaan lakkauttaa esityksellään kansaneläkkeen maksamisen ulkomaille. Tämä tulee koskemaan noin 24 000:ta henkilöä. Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen loppuu EU- ja Eta-maihin ja Sveitsiin ensi vuoden alusta elikkä 1. päivä helmikuuta alkaen.

Minä ajattelen, että tässä hallituksen esityksessä on kaksi elementtiä, mitä minä en allekirjoita. Meillä on jotenkin järjestelmä, missä ihmisiltä, jotka ovat pienituloisia, viedään enemmän asioita pois ja sitten heitä myös valvotaan ja samanlaisia elementtejä ei ole meillä, jotka tienaa tässä yhteiskunnassa vähän enemmän. Meillä on siis tilanne, missä työeläkkeen saajat saavat matkustaa eläkeiässään kyllä ihan minne haluavat, mutta sitten meillä on tilanne tulevaisuudessa, että kansaneläkkeitä saavat eivät sitä enää tulevaisuudessa ulkomaille saa. Tässä on minun mielestäni periaatteellinen kysymys vapaudesta, siitä, mikä takia ihmisiä kohdellaan tietoisesti näin.

Minä en myöskään pidä tätä taloudellisesti järkevänä. Hallituksen esityksessähän ollaan laskettu talousvaikutukset vain pelkästään niitten kansaneläkkeitten menojen muutoksella eli sillä, että kun on tietty määrä vähemmän ihmisiä, joille sitä nyt tulevaisuudessa maksetaan, koska ulkomaille sitä ei makseta, niin se lasketaan säästönä. Mutta tässä esityksessä ei ole otettu millään tasolla huomioon sekä niitä sosiaaliturva- että sosiaalipalveluitten kustannuksien nousua, kun nämä ihmiset sitten tulevat takaisin Suomeen. Totta kai heillä silloin on kaikenlaiset oikeudet niin kuin kaikilla muillakin käyttäjä sosiaali- ja terveyspalveluita ja tarvittaessa kaikenlaisia sosiaalietuuksia. Minä en millään usko, että tämä todellisuudessa säästää joko ollenkaan tai luultavasti yhtään näin paljon kuin tässä hallituksen esityksessä ollaan arvioitu. Pahimmillaan tämä saattaa johtaa siihen, että menoja tulee jopa enemmän. Monet ihmiset, jotka ovat tällä kansaneläkkeellä ulkomailta, ovat hyvin riippuvaisia tästä kansaneläkkeestä. Sen leikkaaminen voi johtaa esimerkiksi asumisvaikeuksiin, terveydenhuollon palvelujen rajoittamiseen ja elintason merkittävään alenemiseen.

Tässä on hyvin nostettukin esille, että tässä on myös alueellista haastetta, epäoikeudenmukaisuutta, koska nyt siis tosiaan käy niin, että niillä, jotka asuvat Euroopassa EU- tai Eta-maissa, tämä etuus leikkaantuu mutta näin ei kuitenkaan tapahdu niissä maissa, joilla on Suomen kanssa tällainen sosiaaliturvasopimus, kuten Australian, Chilen, Israelin, Kanadan ja Yhdysvaltojen osalta. Elikkä ihmisiltä, jotka asuvat näissä kyseisissä maissa ja joille maksetaan kansaneläkettä, tämä ei poistu, ja ajattelen, että ei tässä kyllä ihan kaikilta osin yhdenvertaisuus täyty.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rantanen.

20.34 Piritta Rantanen sd: Arvoisa puhemies! Tässä salissa ja tällä kaudella on puhuttu paljon pohjoismaisesta mallista. Viime aikoina kuulimme ministerin puheenvuoroja Tanskan mallista, ja on se Ruotsin mallikin moneen kertaan ollut käsittelyssä. Ja ehkä tämä nyt on taas se yksi Ruotsin malli, jota tämä hallitus esittää. Jotenkin toivoisin, että meillä olisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

täällä Suomessa sellaisia Suomen malleja, mutta ne tuntuvat olevan aika vähissä tällä kaudella.

Pääministeri on jo kauden aluksi sanonut, että keneltäkään ei tulla vaatimaan kohtuuttomia, mutta täytyy kyllä sanoa, että tämä siirtymäaika, 1.2.2025, tuntuu kyllä todella kohtuuttomalta niitten ihmisten näkökulmasta, jotka ovat pakotettuja muuttamaan Suomeen tämän muutoksen takia, ja kyllä tämä kohtuuttoman nopeasti voimaan tulee. On aivan selvää ja ymmärrettävää, että esitys onkin herättänyt ulkomailla asuvien eläkkeensaajien keskuudessa epä tietoisuutta ja pelkoa siitä omasta toimeentulosta ja tulevaisuudesta.

Mutta niin kuin täällä on jo useaan kertaan mainittu, kyllähän tämä yhdenvertaisuus on se asia, josta luulisi, että se olisi itsestään selvä asia, mutta eihän se ole. Kyllä on niin, että tämä hallituksen esitys kohtelee eriarvoisesti niissä maassa asuvia, joissa tämä sosiaaliturvasopimus on tehty, ja niin kuin täällä on lueteltu, niitä ovat esimerkiksi Yhdysvallat, Kanada, Chile ja Israel. Jotenkin se tekee tästä asiasta erityisen erikoisen, että esimerkiksi Ruotsissa ja Virossa asuvia eläkeläisiä tämä kohtaa. Olen itsekin keskustellut sellaisten eläkkeensaajien kanssa, jotka ovat sieltä Ruotsista saaneet sitä eläkettä, ja kun se poistui, niin kyllä se epäarvoisuuden tunne heillä oli ihan valtavan suuri, ja varmasti on samalla tavalla näinkin päin. Ja jotenkin tulee sellainen ajatus, että no, emmekö me voisi EU:n sisällä sitten tehdä tällaisen sopimuksen, että edes EU-maissa tämä sosiaaliturvatakuu olisi aina voimassa.

Kyllähän tämä on taas yksi esimerkki siitä, että kokeillaan kepillä jäätä, että missä se harmaa raja on EU-oikeuden ja kansainvälisten sopimusten suhteen. Ja niin kuin täällä on useaan otteeseen kerrottu, ei ole ollenkaan selvää, onko tämä linjassa EU-sopimusten ja EU-oikeuden kanssa, ja se on kyllä erityisen tärkeä seikka tässä nostaa esiin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Merinen.

20.37 Ville Merinen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Äsken huomasin, että rupeaa jo vähän väsyttämään tässä ja ei meinaa oikein ajatus pysyä kasassa, mutta sitten tajusin, että ollaanhan tässä aika pitkää päivää duunattu sote-valiokunnassa. Mutta sekään ei ole mitään verrattuna näiden ihmisten kokemuksiin, joista nyt puhutaan. Minä mietin, että onhan tämä aika rapsakka laki: 24 000 eläkkeensaajaa yhtäkkiä vain menettää eläkkeensä tässä. Siis tämä on kyllä raju laki niin kuin monella mittapuulla. No, ei siinä mitään, mutta siirtymäaika varmasti on säädetty pitkäksi, koska tämä on niin raju veto. — Eipä ollutkaan, tässä on tämä siirtymäaika todella lyhyt.

Jotenkin karu, karu laki. Ei minulla oikeastaan muuta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Krista.

20.38 Krista Kiuru sd: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys kansaneläkelain muuttamisesta niin, että Suomessa jatkossa kansaneläkettä saataisiin enää vain silloin, kun asutaan Suomessa. Tämä esitys tarkoittaisi käytännössä sitä, että Suomen valtio katsoisi, että julkisen talouden vakauttaminen, kuten hallituksen esityksessä ja valiokunnan mietinnössäkkin todetaan, perustuu nimenomaan vuosille 25—28 vahvistettuun julkisen talouden suunnitelmaan, jolla tavoitellaan 38 miljoonan euron vuosittaista valtiontalouden säästöä. Tämän esityksen mukaan siis taustalla olisi se, että katsottaisiin, että kansaneläke on sosiaaliturva-asetuksen mukainen minimisosiaaliturvaetus, joka voitaisiin jättää

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

maksamatta toiseen EU-maahan. Tämä esitys mukailee siis niitä käytänteitä, jotka Ruotsissa ja Virossa ovat kansaneläkettä koskien, sillä siellä kansaneläkkeeseen rinnastettavat eläkkeet on katsottu sosiaaliturva-asetuksen mukaisiksi vähimmäiseläkkeiksi, jotka laskettaisiin kansallisen lainsäädännön perusteella ja joita ei maksettaisi ulkomaille.

Hallituksen perusteluissa on tähdätty siihen, että nimenomaan tämän sosiaaliturva-asetuksen nykyinen oikeustila on sen verran epäselvä, että tässä pystyttäisiin toimimaan niin kuin Ruotsissa on toimittu. Eli taustalla ja perusteena on tämä aikoinaan EU-tuomioistuimessa ratkaistu tapaus, jossa käytännössä ollaan tilanteessa, että asiassa C-189/16 Zaniewicz-Dybeck tuomioistuimen päätöksen kautta tuomioistuin katsoi, että Ruotsin sosiaalivakuutuskaaren mukainen takuueläke oli sosiaaliturva-asetuksen 58 artiklan mukainen vähimmäisetuus. Ennen Ruotsissa tulkinta oli se, että takuueläkettä koskevaa ulkomaille maksua oli ajateltu niin, että Ruotsin takuueläke ei olisi asetuksen mukainen vähimmäisetuus, joten silloin aikaisemmin Ruotsissa ajateltiin, että takuueläke pitää maksaa myös ulkomailla asuville, EU-maissa asuville eläkeläisille. Kun tämä tulkinta tuli, niin Ruotsi vuoden 23 alussa sitten lakkautti sosiaaliturva-asetusta soveltavissa maissa asuvien takuueläkkeet.

Arvoisa puhemies! Tähän historiaan me vetoamme, ja nyt kannattaa hiukan pysähtyä miettimään, mitä ollaan tekemässä. Ensinnäkin, niin kuin valiokunnan mietintö toteaa — eli myöskin sosiaali- ja terveysvaliokunta on todennut tässä omassa mietinnössään aivan selkeästi — Suomessa on aikaisemmin katsottu, että kansaneläke on sosiaaliturva-asetuksen mukainen eläke-etuus, jonka laskemiseen sovelletaan asetuksen 52 artiklan määräyksiä eläkkeiden laskennasta ja joka asetuksen perusteella voidaan viedä maasta toiseen. Siis nimenomaan aikaisemmin katsottiin, että kansaneläke ei ole vähimmäisetuus ja se pitää maksaa toisiin maihin. Nyt hallituksen esityksessä lähdetään siitä, että tämä aikaisempi oikeuskäytäntö ja tulkinta, joka meillä oli, ei olisi enää voimassa tämän äskeisen Ruotsin esimerkin vuoksi, koska Ruotsissakin takuueläke on tehty näin. Nyt tässä uudessa esityksessä katsottaisiin, että sosiaaliturva-asetuksen 58 artiklan mukaisena vähimmäisetuutena voitaisiin pitää kansaneläkettä, ja on hyvin vakava kysymys, voiko Suomessa olla vähimmäisetuutena sosiaaliturva-asetuksen mukaisesti perustoimeentulon näkökulmasta kaikkein matalin eläke-etuus — eli käytännössä on ajateltu, että se olisi takuueläke — mutta samaan aikaan tässä nyt ajatellaan, että myös kansaneläke olisi sitä. Minä olen hyvin huolissani siitä, kuinka helpolla valtavassa budjettilakipaineessa menevät tärkeät asiat eteenpäin.

Tässä on kysymys siis siitä, että me nyt tulkitsemme, että käytännössä sosiaaliturva-asetuksen mukainen vähimmäisetuus olisi myöskin kansaneläke. Valiokunnan mietinnössä todetaan, että sosiaaliturva-asetuksen mukaisen vähimmäisetuuden osalta Suomessa on pitkä perinne siitä, että se on perusturvan näkökulmasta nimenomaan takuueläke, ja tästä takuueläkkeestä on myöskin ilmoitettu, että se on meidän sosiaaliturva-asetuksen mukainen vähimmäisetuus. Mutta, arvoisa puhemies, nyt me siis tulkitsemme, että näin ei enää olisikaan, vaan meillä olisi vähimmäisetuutena sekä takuueläke että kansaneläke. Tässä unohtuu se, että kansaneläke itse asiassa suhteutetaan nimenomaan siihen, että pientä työeläkettä saavilla on ollut mahdollisuus saada kompensointia kansaneläkkeen puolelta. Näyttääkin siltä, että tämä pitkäaikainen suomalainen perinne sosiaalhistoriassa viittaisi siihen, että kansaneläke ei ole vähimmäisetuus, vaan sillä kompensoidaan nimenomaan sitä pientä työeläkettä. Kun aikoinaan säädettiin takuueläkkeestä, sillähän paikattiin sitä lovea, että Suomessa ei ole tätä matalinta eläkettä, joka antaa turvan ihan jokaiselle siitä huolimatta, minkälainen työhistoria on.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

Me edustajat olemme kyllä aikalaisessa tilanteessa, jos näin heppoisin keinoin me otamme käyttöön tämän uuden tulkinnan, ja, arvoisa puhemies, tämä on todella iso kysymys siitä, ollaanko me nyt EU-oikeudellisilla vesillä. Miksi nostan tämän asian esiin — kannattaa todella vakavasti kuulla, mitä perustuslakivaliokunta sanoi sosiaali- ja terveysvaliokunnalle. Sosiaali... terveys... tuo... — Anteeksi, vähän pätkii, kun me olemme tässä kahdeksalta olleet jo liikkeellä, ja kello taitaa olla... [Aino-Kaisa Pekonen: Yhdeksän! — Kim Berg: Yhdeksän!] — Niin, lähes yhdeksän kohta, eli työpäivillä on kuitenkin ollut jonkin verran pituutta. Tässä taitaa 13 tuntia tulla kohta täyteen, mutta yritän saada vielä tämän keskeisimmän sanottua. — Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä varmistaa huolellisesti hallituksen esityksessä EU-oikeudesta esitetyn tulkinnan oikeellisuus. EU-oikeudesta perustuslakivaliokunta toteaa, mitä mekin muuten myös tässä mietinnössämme lainaamme, näin... — Hetkinen, kun saan sen paikan löydettyä. — Eli perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, ettei sen käsityksen mukaan kuitenkaan ole täysin selvää, salliiko tuomio C189/16, josta siis äsken puhuin, kansaneläkelain muuttamista hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla. Selvää ei lausunnon mukaan ole myöskään se, onko ehdotettu sääntely sopusoinnussa EU-oikeuden kanssa.

Arvoisa puhemies! Tämä on todella iso asia, käsitelläänkö semmoista esitystä, joka on EU-oikeuden mukainen vai EU-oikeuden vastainen. Kun perustuslakivaliokunta tätä selvitti, he totesivat, että ei ole selvää, että tämä on EU-oikeuden kanssa sopusoinnussa. Meidän tehtäväksemme tuli tämä selvittää. No, nyt alkuun totean, että ensinnäkin se, onko Suomessa mahdollista, että takuueläke ja kansaneläke olisivat molemmat tällaista sosiaaliturva-asetuksen mukaista vähimmäisturvaa, jota ei tarvitsisi maksaa ulkomaille, on jo iso kysymys. Voidaanko me siis riistää ihmisiltä pois kansaneläke, jonka he kuvittelevat [Puhemies koputtaa] ansainneensa elämässä, sen pohjalta, että tämä olisi EU-oikeuden mukaista? Tästä meillä on nyt valiokunnassa eri käsitys. Me olemme kuulleet kahta asiantuntijaa, ja kohta käyn nämä lausunnot läpi, minkälaiset lausunnot saimme. Tämä on siis kiistanalainen asia, ja tämä on erittäin vakava asia, että näin kiistanalaisessa asiassa emme voi olla nyt varmoja, ollaanko me käsittelemässä tänään tässä illassa EU-oikeudellisesti sopivaa esitystä vai sen vastaista esitystä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen.

20.47 **Hanna Holopainen vihr:** Arvoisa puhemies! Ensin haluan kiittää kollegoja sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, jossa tehdään pitkää päivää: teidän työnne ansiosta sitten täällä salissa me muutkin pääsemme jyvälle siitä, mitä kaikkia epäkohtia näihin hallituksen esityksiin sisältyy, niin kuin nyt tähänkin esitykseen, jossa hallitus on lakkauttamassa kansaneläkkeen maksamisen ulkomaille.

Meillä on tiedossa se, että julkista taloutta ollaan tasapainottamassa, ja hallitus pääministeri Orpon suullakin on sanonut, että ”kaikkien suomalaisten pitää näihin talkoisiin osallistua”. No, taas jälleen kerran kummallisesti sitten kuitenkin nämä toimenpiteet kohdistuvat niihin kaikkein pienituloisimpiin. Hallitus jotenkin ihmeellisellä tavalla onnistuu löytämään aina ne pienituloisimmat, jotka nyt kantavat vastuun tästä koko Suomen julkisen talouden tasapainottamisurakasta, ja tämä kyllä tuntuu jälleen täysin kohtuuttomalta.

Täällä on nostettu esiin se, että ensinnäkin tämä tulee voimaan todella nopeasti eli tammi-kuun alussa, mikä jo sinänsä on tosi kohtuutonta. Sitten tässä esimerkiksi vanhusasiavaltuutettu on todennut, että tällainen mahdoton tilanne voi olla... Hän on nostanut esimer-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

kiksi sen, että vaikkapa tämmöinen vähintään 600 euroa kansaneläkettä saava yli 80-vuotias nyt sitten joutuu todella ahdinkoon siinä, että mahdollisesti on pakotettu muuttamaan Suomeen kuukauden kuluessa, etsimään kodin ja hoitamaan kaikki muuttoon liittyvät asiat ja muut järjestelyt. Onhan tämä nyt täysin kohtuutonta, että ihmiset ajetaan tämmöiseen ahdinkoon.

Tuntuu, että tässä toistuvat nyt nämä samat ongelmat kuin näissä hallituksen aiemmissakin esityksissä. Säästövaikutukset on arvioitu puutteellisesti, eli ihmisiä ajetaan ahdinkoon, mutta sitten näyttää siltä, että nämä vaikutukset tähän julkisen talouden tasapainottamiseen eivät kuitenkaan ole kovin merkittävät tai sitten niitä ei ole edes vaivauduttu selvittämään. Eli on tosi vaikea ymmärtää, miksi näitä asioita sitten ihmisten kiusaksi tehdään ylipäätään.

Täällä hyvin SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton yhteisessä vastalauseessa, joka löytyy dokumenttina tästä valiokunnan mietinnöstä, todetaan se, että asiantuntijakuulemisten perusteella vaikutusarvioinnit ovat jälleen kerran puutteellisia, mikä on jo aika tavallista näissä hallituksen esityksissä ja osoittaa tämmöistä heikkoa intoa tehdä kunnollista lainsäädäntöä. Ja sitten kirsikkana kakun päälle täällä kollegat puheenvuoroissaan ovat nostaneet esiin myös sen mahdollisuuden, että tämä saattaa olla EU-oikeuden kanssa ristiriidassa. Kyllä herää kysymys, että ettekö te hallituspuolueitten edustajat kuule näitä viestejä ja eikö teidän mielestänne kannattaisi nyt vielä harkita sitä, kannattaako tällaista hallituksen esitystä täällä ylipäätään hyväksyä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Laiho.

20.50 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Meillä on hallituksen esitys, jossa ehdotetaan muutettavaksi kansaneläkelakia, ja siinä esitetään, että kansaneläkettä maksettaisiin vain Suomessa asuville henkilöille eli sitä ei maksettaisi jatkossa enää ulkomaille. Näillä muutoksilla vahvistettaisiin kansaneläkejärjestelmän tarkoitusta vähimmäiseläkkeenä niille Suomessa asuville henkilöille, joiden työeläke lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi on jäänyt vähäiseksi tai joilla oikeutta työeläkkeeseen ei ole.

Ensiksikin täytyy omana näkökantamani sanoa, että kun on kyse ulkomaille maksettavasta etuudesta ja kyse myöskin sosiaaliturvaan liittyvästä asiasta, niin pidän tätä esitystä hyvinkin perusteltuna. Tämä esitys perustuu vuosille 25—28 vahvistettuun julkisen talouden suunnitelmaan, ja tällä tavoitellaan toki säästöjä 38 miljoonaa euroa, jotta voidaan Suomessa asuville turvata niitä palveluja, joita ihmiset täällä tarvitsevat. Muutoksilla vahvistetaan kansaneläkejärjestelmän tarkoitusta turvata Suomessa asuvan henkilön toimeentuloa silloin, kun henkilön työeläke lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi on jäänyt vähäiseksi tai oikeutta työeläkkeeseen ei ole.

Tämän esityksen mukaan ehdotettujen muutosten taustalla on Eta-sopimus, Eta-sopimuksen voimaan saattamisen jälkeen tehdyt muutokset, joiden perusteella voidaan tarkastella uudelleen kansaneläkkeiden luokittelua suhteessa sosiaaliturva-asetukseen. Niin kuin täällä on jo noussut esille, Ruotsihan on jo tämän muutoksen tehnyt. Vuoden 23 alussa Ruotsi lakkautti sosiaaliturva-asetusta soveltavissa maissa asuvien takuueläkkeet ja takuueläkkeen saaminen lakkasi noin 17 000:lta Suomessa asuvalta henkilöltä. En muista, että tästä olisi kovin suurta keskustelua silloin käyty, että Ruotsi tämän lakkautti. No, minä takia siitä ei käyty keskustelua? No, tietenkin sen takia, että jos henkilöllä on sellainen tilanne, että hän tarvitsee sosiaaliturvaa, niin sitten hän saa siitä kyseisestä maasta sen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

maan vähimmäissosiaaliturvan. Se pitää toki siitä maasta hakea. Vakiintuneen tulkinnan mukaan sosiaaliturva-asetus ei edellytä vähimmäisetuuden maksamista ulkomaille, mutta sosiaaliturva-asetus tai EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntö ei myöskään sitä estä.

Perustuslakivaliokunta ei nähnyt estettä tämän lain säätelylle, eikä siinä muodostunut perustuslaillista estettä. Perustuslakivaliokunta on perustoimeentuloturvaan koskevan sääntönsä yhteydessä pitänyt lainsäätäjälle asetettavan toimintavelvoitteen luonteen mukaisena sitä, että sosiaaliturvaa suunnataan ja kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti. Lausunnon mukaan, kuten puheenjohtaja täällä aiemmin nosti esille, sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä varmistua huolellisesti hallituksen esityksessä EU-oikeudesta esitetyn tulkinnan oikeellisuudesta, ja tästä asiasta pyydettiin lausunto muun muassa apulaisoikeusasiamieheltä, joka totesi yhteenvedossa, että sinänsä EU-sosiaaliturva-asetus on yhteensovittamisasetus, minkä vuoksi se ei estä tekemästä hallituksen esittämiä lainsäädännön muutoksia. Apulaisoikeusasiamies ei myöskään nähnyt estettä sille, että Suomi tulkitsee asetusta siten, että sen kansaneläkelain mukaiset etuudet ovat asetuksen määritelmien mukaan vähimmäisetuuksia.

Valiokunta myöskin korosti sitä, että toisessa EU-maassa asuvalla eläkkeensaajalla voi olla kansaneläkkeen menettämisen jälkeen oikeus asuinmaansa vähimmäisturvaan. Samalla tavalla, jos Suomessa asuu, täällä on oikeus siihen vähimmäissosiaaliturvaan. Oikeus etuuteen ja etuuden määrä ratkaistaan kussakin yksittäistapauksessa eläkkeensaajan asuinmaan lainsäädännön mukaan.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa kiinnitettiin huomiota siihen, että tämä voimaantulo tulee aika nopeasti. Toki tämän lain valmistelusta on jo tiedotettu aiemmin, mutta valiokunta kuitenkin korosti, että lain voimaantulosta ja sen vaikutuksista on tiedotettava selkeästi ja tarpeeksi ajoissa ulkomailla asuville kansaneläkettä saaville henkilöille, jotta he voivat näihin muutoksiin myöskin omassa elämässään varautua ja sitten tarvittaessa tukeutua sen maan sosiaaliturvajärjestelmään, jonka maan alueella he asuvat.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten vastauspuheenvuoro, edustaja Kiuru, Krista.

20.56 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos mahdollisuudesta nopeasti kommentoida. — Tuossa hyvin varapuheenjohtaja kävi jo tätä EU-oikeudellista ongelmaa läpi, mutta on tärkeää sanoa tässä salissa, että me siis saimme tämän tehtävän PeViltä ja me pyysimme kaksi asiantuntijalausuntoa, joista toinen oli sellainen kuin tässä varapuheenjohtaja totesi, eli Suomen apulaisoikeusasiamies totesi, että hänen tulkintansa mukaan tämä voisi olla oikea tulkinta, mutta hän ei ole siitä varma ja hän ei voi antaa siitä varmuutta, ja myöskin meillä oli toinen lausunto, joka oli selkeästi kriittinen, joka oli taas Tuomas Ojasen lausunto, ja hänen mukaansa nämä edellytykset eivät ole näin simppelit. Nyt tältä pohjalta toivoimme valiokunnassa, että olisi otettu vielä yksi lausunto, mutta siihen ei ollut sitten mahdollisuutta enää. Olisi myöskin ollut järkevää kolme sosiaaliturvan asiantuntijaa haastatella siitä, milloin on muuttunut tämä käsitys, että Suomen kansaneläke olisikin vähimmäisetuus, ja tähän ei sitten enää ollut mahdollista edes kirjallisesti saada lausuntoja. Nimenomaan tämä valiokunnan mietintöhän todistaa, että ennen tulkittiin, että kansaneläke ei ole vähimmäisetuus, ja nyt se on tänään täällä salissa toisessa asennossa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten puhujalistaan. — Edustaja Nurminen.

20.57 **Ilmari Nurminen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Me keskustelemme tänään kansaneläkkeen lopettamisesta ulkomailla asuville — koskee 24 000:ta eläkettä saavaa. Tämä on äärettömän iso kysymys. Tästä on tullut paljon palautetta. Meillä on paljon pienituloisia eläkkeensaajia, jotka asuvat ulkomailla, ja he ovat olleet yhteydessä Suomen eduskuntaan ja peränneet vastauksia, että millä perusteilla heidän kansaneläkkeensä lopetetaan. On äärettömän tärkeää, että tämä lainsäädäntötyö tehdään huolella ja me olemme varmistuneet myös tästä EU-oikeudellisesta näkökulmasta. Lähtökohta tässä varmasti on, että hallitushan on lähtenyt leikkaamaan pienituloisilta. Juuri käsitelimme eläkkeensaajan asumistukseen kohdistuneita leikkauksia, ja nyt tämä kohdistuu kansaneläkettä saaviin, ulkomailla asuviin eläkeläisiin.

Arvoisa rouva puhemies! Luen tästä valiokunnan mietinnöstä perustuslakivaliokunnan lausunnon. Eli perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, ettei sen käsityksen mukaan kuitenkaan ole täysin selvää, salliiko tuomio kansaneläkelain muuttamista hallituksen esittämillä ehdoilla tai sen tavalla. Selvää ei lausunnon mukaan ole myöskään se, onko ehdotettu sääntely sopusoinnussa EU-oikeuden kanssa. Ja perustuslakivaliokunta pyysi sosiaali- ja terveysvaliokuntaa varmistumaan tästä EU-oikeudellisesta näkökulmasta. Kuten varapuheenjohtaja toi esille, apulaisoikeusasiamies Sakslin ei lausunnossaan kuitenkaan todennut, että tämä olisi EU-oikeuden mukainen. Kyllähän hänkin totesi, että tämä oikeudellinen tila on epävarma eikä voi varmasti sanoa.

Toinen lausunnonantaja, joka otti kantaa valiokunnassa, oli Tuomas Ojanen. Ja, arvoisa rouva puhemies, siteeraan vielä Tuomas Ojasen lausuntoa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle. Eli ensimmäisenä tätä ehdotettua muutosta perustellaan hallituksen esityksessä siis keskeisesti sillä, että kansaneläke on pitkälti samanlainen etuus kuin Ruotsin takuueläke. No, sehän on todettu, että tämä ei pidä paikkaansa. Meillä kansaneläke on erilainen kuin meidän takuueläkkeemme, ja sen saavat hyvin monet työeläkettä saavat ihmiset.

Täällä myös perustellaan tätä EU:n vilpittömän yhteistyön periaatetta, jossa edellytetään, että me toimitaan EU:n oikeuden mukaisesti. Tämä tuomio, johon hallitus viittaa, on annettu 2017 — siis 2017. Kappale jatkuu: ”Hallituksen esityksen perustelu ehdotetulle sääntelylle on myös sikäli epäuskottava, että EU-tuomioistuimen tuomio asiassa on annettu jo 7 vuotta sitten ja että tuomio tuo siis esiin sosiaaliturva-asetuksen sisältöä sellaisena kuin se on ollut jo voimaantulostaan vuodesta 2004 lähtien. Jos kerran tuomio on edellyttänyt nyt esitettäviä muutoksia kansaneläkelakiin, kuten hallituksen esityksessä viitataan, niin miksei niitä ole sitten aiemmin tehty?” Äärettömän hyvä kysymys. Tähän toivoisin hallituksen vastausta. Ja hän jatkaa: ”Sääntelyssä ei olekaan kysymys kansaneläkelain saattamisesta sopusointuun sosiaaliturva-asetuksen ja yleisemmin EU-oikeuden kanssa. Sitä vastoin esityksen tarkoituksiperät liittyvät ennen muuta vahvistettuun julkisen talouden suunnitelmaan.” Eli ei tässä edes vedota tähän sosiaaliturva-asetukseen vaan julkisen talouden suunnitelmaan. Ja tämä on Ojasen lausunnosta myös lainaus: ”Ja koska EU:n sosiaaliturva-asetuksella on etusija kansalliseen lainsäädäntöön nähden, esityksessä ehdotetulle sääntelylle on pyritty hakemaan myös edellä kuvattu EU-oikeudellinen perustelu, joka on siis kuitenkin sekä kyseenalainen että epäuskottava.” Näin Tuomas Ojasen lausunnossa. Täällä hän kyseenalaistaa tämän. No, sitten jatkuu: ”On kuitenkin siis kyseenalaista sosiaaliturva-asetuksen sisältämän maasta vietävyyden periaatteen ja yleensä henkilöiden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

vapaan liikkuvuuden takia, onko ehdotettu sääntely EU-oikeuden mukaista.” Myös tästä näkökulmasta hän kyseenalaistaa tämän.

EU:n perussopimuksissa on turvattu yksi kaikkein keskeisin perusvapaus, unionin kansalaisten liikkumisen ja oleskelun vapaus EU:n jäsenvaltioiden alueella. Siteerasin jo kansaneläkelausunnon. Ja sitten hän päättää: ”Sitä vastoin voidaan ’vain’ sanoa, että ehdotetun sääntelyn EU-oikeuden mukaisuus on oikeudellisesti epäselvä ja riidanalainen asia.”

Me esitimme, että voisimme pyytää valiokunnassa myös muuta lausuntoa, että saisimme varmistettua tämän EU-oikeudellisen näkökulman. Ja, arvoisa rouva puhemies, se ei valiokunnassa hallitukselle käynyt, edes kirjallinen lausunto, siihen toiveeseen ja edellytykseen, mitä perustuslakivaliokunta oli meiltä pyytänyt. Koska tämä koskee niin monia eläkeläisiä ulkomailla, mielestämme meidän on varmistettava siitä, toimimmeko tässä EU-oikeuden mukaisesti. Näin ollen ja edellä kuulluin perusteluin tässä on mielestäni vakavia EU-oikeudellisia haasteita, ja minusta eduskunnan tulisi tutkia EU-oikeudellisuus.

Edellä esitetyillä perusteilla esitän, että esitys tulee lähettää suureen valiokuntaan sen varmistamiseksi, ettei se ole EU-oikeuden vastainen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Väyrynen.

21.04 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Muutama huomio tästä käydyistä keskustelusta ja lakiesityksestä.

Tämähän tosiaan yhdenmukaistaa käytäntöjä Viron ja Ruotsin kanssa, niin kuin tässä moneen kertaan on todettu, ja on ihan totta, että sinne jää näitä sosiaaliturvasopimuksia, jotka ovat valtiosopimuksia ja pikkuisen erilaisia kokonaisuuksia. Siellä on nyt Chile ja Israel jostain syystä erikseen monta kertaa mainittu, mutta tähän kuuluvat tosiaan myös Australia, Kanada ja Yhdysvallat.

Tällähän tavoitellaan 38 miljoonan sopeutusta julkiseen talouteen, ja siinä mielessä kaikki tietävät tämän asian, mikä tämän tavoitteena on. Perustuslakivaliokunta on antanut omalta puoleltaan vihreää valoa, ja he, ihan totta, pyysivät ja velvoittivat meitä selvittämään EU-oikeuden kanssa yhteensopivuutta mahdollisimman kattavasti. Siihen pyrittiin... [Krista Kiuru: Valtiosäännölliseltä kannalta mutta ei EU-oikeudelliselta kannalta!] — Joo, nimenomaan edellyttäen, että selvitetään yhteensopivuus EU-oikeuden kanssa, ja sitä on selvitetty valiokunnassa. — Ja niin kuin täällä valiokunnan mietinnössä selvästi sanotaan: ”Valiokunta korostaa asiantuntijakuulemisen perusteella hallituksen esityksessäkään mainittua lähtökohtaa, että viime kädessä EU-tuomioistuin vahvistaa kansallisten sosiaaliturvaetuksien luokittelun sosiaaliturva-asetusta sovellettaessa. Tuomioistuimen kannan puuttuessa ei voida yksiselitteisesti todeta, että kansaneläkelain mukainen kansaneläke on myös EU-tuomioistuimen näkemyksen mukaan luonteeltaan asetuksessa tarkoitettu vähimmäisetuus. Tuomioistuin ei ole myöskään ottanut kantaa vakiintuneeseen tulkintaan siitä, ettei EU-asetuksen 58 artiklan mukaisia vähimmäisetuuksia ole velvollisuus maksaa toisiin jäsenvaltioihin. Toisaalta EU-tuomioistuimelle ei ole esitetty asiasta ennakkoratkaisupyynnöitä, eikä Euroopan komissio ole käynnistänyt rikkomusmenettelyjä, joissa olisi esitetty, että EU-asetuksen 58 artiklan mukaista vähimmäiseläkettä tulisi maksaa eläkkeensaajan asuinvaltion ulkopuolelle.” Eli ei ole kysymys siitä, etteikö tätä olisi haluttu selvittää, vaan valiokunnan kanta oli se, että sitä on selvitetty niin paljon kuin on pystytty ja että se on edelleen epäselvä. Silloin sitä on selvitetty niin pitkälle kuin me pystymme sitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

valiokuntana selvittämään. Tämä oli meidän kantamme, ja tällä me perustellaan sitä omaa etenemistämme tässä asiassa. [Krista Kiuru pyytää vastauspuheenvuoroa]

Ja sen verran haluan vielä sanoa... Tässä edustaja Merinen dramaattisesti sanoi, että 24 000 ihmistä joutuu luopumaan eläkkeistään. Siis heiltä lähtee kansaneläke, joka on keskimäärin se vähän alle 200 euroa, mikä ilman muuta ei ole toivottavaa. [Krista Kiuru: Ihan valtava raha!] Se on päätös, josta kukaan ei nauti, mutta he eivät menetä eläkettään, he menettävät sen kansaneläkkeen. Siinä mielessä haluan vain korjata tämän erehdyksen. Mutta yhtä kaikki, nämä eivät ole miellyttäviä päätöksiä. Kukaan ei näistä nauti, ja näitä ei kukaan tee myöskään kiusatakseen ketään, niin kuin edustaja Holopainen muistaakseni sanoi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Haluaako edustaja Kiuru vastauspuheenvuoron?

21.07 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Minusta oli tärkeätä, että tulee pöytäkirjaan oikein, eli se on juuri niin, että perustuslakivaliokunta totesi, että tässä ei ole valtiosääntöoikeudellisia esteitä mutta että tässä on selvittävä tämä EU-oikeudellinen kulma. Olen siteerannut tänään jo tässä salissa sitä perustuslakivaliokunnan syytä, miksi he epäilevät, onko tämä EU-oikeuden kanssa sopusoinnussa. Ajatelkaa, että Suomen perustuslakivaliokunta on kirjoittanut siihen, että se ei välttämättä ole. Se on tässä se pointti. Ja kun me selvitimme tätä kahden asiantuntijan taholta, he olivat tästä eri mieltä. Me valitsimme näistä toisen, ja kolmatta me emme pyytäneet. Se oli tämä, mikä oli oma murheeni.

Haluan sanoa myös sen, että tässä on tärkeä kysymys se, että jos me poistamme jonkun ihmisen kansaneläkkeen kokonaan, niin poistettiin me se sitten helmikuussa tai syyskuussa, sillä ei ole merkitystä, koska valtiontaloudellisesti se tehdään vain kerran. Nyt se kysymys on, miksi me ei noudatettu näiden kummankaan asiantuntijan, jotka meillä oli, pyyntöä siitä, että tätä ei tehtäisi helmikuussa. Sitä ei kukaan ymmärrä. Me emme siis anna mitään siirtymäaikaa, [Puhemies koputtaa] vaan reilun kuukauden päästä lähtee tuo eläke.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten puhujalistaan. — Edustaja Valtola.

21.08 **Oskari Valtola kok:** Arvoisa rouva puhemies! Kyllä apulaisoikeusasiamies varsin selvästi toteaa, että ei näe EU-oikeuden näkökulmasta estettä tälle ehdotetulle lainsäädännölle. Hän muun muassa lausuu omassa lausunnossaan: ”Yhteenvetona totean, että sinänsä EU-sosiaaliturva-asetus on yhteensovittamisasetus, minkä vuoksi se ei estä tekemästä hallituksen esittämiä lainsäädännön muutoksia. En myöskään näe estettä sille, että Suomi tulkitsee asetusta siten, että sen kansaneläkelain mukaiset etuudet ovat asetuksen määritelmien mukaan vähimmäisetuuksia.” Eli kyllä valiokunnassa tätä EU-lainsäädäntöä selvitetiin niin pitkälle kuin sitä pystyi selvittämään. EU-oikeuden päätöstä meillä ei ole, joten silloin EU:n komission toiminta on hyvin ratkaisevaa, ja EU:n komissio ei ole esimerkiksi ryhtynyt minkäänlaisiin toimenpiteisiin Ruotsia kohtaan tässä asiassa.

Tosiaan valiokunta sai myös selvitykset muun muassa Ruotsin ja Espanjan tilanteesta heidän takuueläkkeidensä suhteen. Ruotsissa garantipension voidaan myöntää henkilöille, joiden työeläke on jäänyt pieneksi, ja sitä voi saada 66 ikävuoden jälkeen. Vähimmäisedel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

lytyksenä on kolmen vuoden asumishistoria Ruotsissa, ja täyden eläkkeen saadakseen tulee henkilön olla asunut Ruotsissa 40 vuotta ikävuosien 16—64 välillä. Muissa sosiaaliturva-asetusta soveltavissa maissa täyttyneet asumiskaudet otetaan huomioon, ja silloin edellytetään, että henkilö on asunut vuoden Ruotsissa. Eli tämän edustaja Lindénin esille nostaman esimerkin mukaan, jos hän menettää Suomesta maksettavan kansaneläkkeen, hän on oikeutettu tähän Ruotsin maksamaan takuueläkkeeseen. [Krista Kiuru: Siitä ei olla varmoja!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Forsgrén.

21.11 **Bella Forsgrén vihr:** Arvoisa puhemies! Minä olen miettinyt tosi paljon sitä, että meillä on aika erilaisia polkuja tässä elämässä, ja täällä on nostettu hyviä esimerkkejä siitä, että on saatettu olla kotiäitinä pitkiä aikoja kotona ja sitten sen jälkeen palata työuralle. Näitä yksilöitähän on aika paljon tämän kansaneläkkeen piirissä, eli heille on muodostunut todella pieni työeläke, mutta siellä on sitten kansaneläkkeellä saatu vähän korotettua sitä. Näille yksilöille varsinkin juuri tämä kansaneläkkeen poistaminen saattaa olla merkittävä.

Täällä on nostettu esille, että sitten on mahdollista saada sitä asuinmaan eläkejärjestelmän kautta olevaa tukea, mutta se on totta, että se joltain osin jäi epäselväksi, mihin Euroopan maihin niitä maksetaan ja miltä osin. Vähän jäi jopa Ruotsin tilanne epäselväksi, maksetaanko sitten heille, ketkä mahdollisesti Ruotsiin jäisivät. [Krista Kiuru: Ei kaikille!] — Juuri näin, että mahdollisesti ei kaikille. — Ja on myös hyvä ottaa huomioon, että ihmisethän ovat saattaneet tehdä aika pitkälle aikavälille olevia suunnitelmia. Ei yleensä ihminen muuta ihan ex tempore toiseen maahan ja vielä asu siellä useita vuosia. Siellähän saattaa olla tilanteita, missä on vaikka asuttu kymmeniä vuosia toisessa maassa. Siellä saattavat olla perhesuhteet, siellä saattavat olla ne läheiset. Jos tulee tällainen tilanne, että näin nopealla aikavälillä — tähän tosiaan tulee voimaan jo 1. päivä helmikuuta — niin erityisen huolissani olenkin näin lyhyestä varoitusajasta. Täällä on nostettukin hyvin esille sitä, että ”en voi ymmärtää sitä, minkä takia siihen ei voitu laittaa joustoa”. On totta kai niin, että nykyään tiedotusvälineet ja netti toimivat, niin että kyllä varmaan tieto saadaan eteenpäin ajoissa kaikille tarvittaville ihmisille, mutta ei muuttaminen ole mikään helppo juttu, eikä se tapahdu hetkessä, jos olet ollut toisessa maassa useita, useita vuosia, miten näissä tapauksissa on usein ollut.

Täällä on puhuttu paljon tästä EU-oikeuden tilasta, ja itse jotenkin ajattelen näin, että hallitus on ottanut tässä nyt tietoisesti riskin siitä, että hallituksen uusi kanta on aikaisempaan nähden erilainen. On totta, että tässä kahdella asiantuntijalla oli erilaisia painotuksia: apulaisoikeusasiamies Sakslin painotti sitä, että tämä uudenlainen tulkinta voisi olla mahdollinen, ja professori Tuomas Ojanen oli sitten kriittisempi. Mutta se ei poista sitä riskiä, että kuka tahansa näistä, ketkä nyt menettävät tämän kansaneläkkeen, saattaa tässä tehdä valituksen ja EU-tuomioistuimien sitten ottaa tähän asiaan kantaa. Tässä voi myös pahimmillaan käydä niin, että tuomio tulee olemaan toisenlainen kuin mitä hallitus on ajatellut, ja silloinhan hallitukselle tulee myös maksuvelvoitteet.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Pekonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

21.14 **Aino-Kaisa Pekonen vas:** Kiitos, arvoisa puhemies! Vielä täytyy todeta, niin kuin tässä nyt edellä jo valiokunnan puheenjohtaja Kiurukin totesi, että kyllä tämä esitys sikäli on erikoinen, että tämä etuus halutaan leikata nyt helmikuun alusta. Minä en oikein edes ymmärrä, miten hallitus kehtaa ottaa tämän kansaneläkkeen pois helmikuusta alkaen, kun nyt eletään kuitenkin jo joulukuuta. Ei siihen jää ihmisille aikaa valmistautua, ja te toteatte sieltä, että kyllä ihmiset ovat voineet valmistautua tähän jo pidemmän aikaa — eivät tällaiset asiat ole monellekaan ihmiselle selviä. Eivät ihmiset seuraa sitä, mitä tänne on tulossa. Heille tulee tämä yllätyksenä, kun tämä päätös on tehty ja lähetetään ilmoitus, että eläkkeen maksattaminen päättyy.

Minä ihmettelen sitä, että valiokunnassa hallituspuolueet eivät edes halunneet harkita sitä, että tätä siirtymäaikaa olisi annettu sinne syyskuulle tai edes huhtikuulle, niin että ihmiset olisivat voineet valmistautua tähän esitykseen. Ja niin kuin tässä nyt on todettu, sekä asiantuntijat Saksliin että Ojanen tätä suosittivat, mutta heitä ei haluttu kuunnella.

No, tämä maksatus muihin maihin jatkuu — niin kuin täällä on todettu: Chile, Israel, Australia, Kanada ja Yhdysvallat — mutta EU:ssa asuvilta eläkeläisiltä tämä etuus vietään. Kyllä minä nyt ajattelen itse niin, että EU:ssa meidän yhteisesti pitäisi pitää huolta siitä, että vähimmäisetuudet maksetaan.

Mitä tulee nyt sitten tähän EU-oikeudellisuuteen, niin me pyydettiin, minä vasemmistoliitosta yhdessä demareiden kanssa, yhtä lisälausuntoa — yksi lisälausunto, joka oltaisiin saatu vielä tähän asiaan liittyen siellä valiokunnassa — mutta siihen ei suostuttu edes kirjallisesti, ja sitä pidän, puhemies, erikoisena. Siitä syystä kannatan tätä edustaja Nurmisen tekemää esitystä, että tämä asia lähetetään arvioitavaksi suurelle valiokunnalle.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt on tehty kannatettu esitys. Edustaja Nurminen on esittänyt suureen valiokuntaan lähettämistä, ja edustaja Pekonen on sitä kannattanut. Nyt sallin pelkästään lähettämistä koskevat puheenvuorot. — Onko tähän lähettämiseen liittyvä puheenvuoro edustaja Nurmisella?

21.17 **Ilmari Nurminen sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ei puolestani tarvitse jatkaa. Olen tuonut perustelut jo useissa puheenvuoroissa liittyen tähän sosiaali- ja terveysvaliokunnalle annettuun Tuomas Ojaseen lausuntoon. Edelleen olemme sitä mieltä, että valiokunta kuuli ainoastaan kaksi asiantuntijaa tähän liittyen ja molemmat totesivat, että asia on tulkinanvarainen ja epäselvä. Saksliin oli enemmän kallistunut sen puolelle, että tässä ei olisi EU-oikeudellista ongelmaa, ja taas professori Tuomas Ojanen näki tämän EU-oikeudellisen ongelman. Ja koska perustuslakivaliokunta on edellyttänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaa varmistamaan tämän EU-oikeudellisuuden, varsinkin kun nyt 23 000 eläkeläiseltä lopetetaan kansaneläkkeen maksu ulkomaille, ja koska sosiaali- ja terveysvaliokunnassa pyysimme edes yhtä uutta lausuntoa vielä arvioimaan tätä EU-oikeudellista näkökulmaa tälle lopettamiselle mutta emme ole sitä valiokunnassa saaneet, toivomme, että eduskunta varmistuu tästä asiasta vielä ja varmistaa, ettei tässä hallitus toimi EU-oikeuden vastaisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Totean nyt vielä, että edustaja Ilmari Nurminen on edustaja Aino-Kaisa Pekosen kannattamana ehdottanut, että asia lähetetään suureen valiokuntaan. Vielä kerran kysyn: halutaanko keskustella tästä suureen valiokuntaan lähettamisestä? — Ellei, sen perusteella totean, että keskustelu ja asian käsittely keskeytetään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2024 vp

Yleiskeskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.